

ZDRAVJE ZA VSE

Revija projekta EU programa Interreg HEALTH FOR ALL

2025–2026
—
Rezultati in
obeti

IZDAJA 3/2026

Fotografija: Helmut Steinkellner

graz.at/gesundheitsdrehscheibe

GRAZ

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Kofinanziert von
der EUROPÄISCHEN UNION

Slovenija – Österreich

Health for All

CENTER ZA ZDRAVJE IN RAZVOJ
CENTRE FOR HEALTH AND DEVELOPMENT
MURSKA SOBOTA

+ZD
MURSKA SOBOTA

KÄRNTEN
University of
Applied Sciences

Lastnik medija in izdajatelj:

Mesto Gradec – Urad za zdravje

Gesundheitsdrehscheibe

Tel.: +43 (0)316 872 3999

gesundheitsdrehscheibe@stadt.graz.at

graz.at/gesundheitsdrehscheibe

Redakcija: virginia.argarate@stadt.graz.at, mirjam.purkarthofer@stadt.graz.at

Prevod: Barbara Lečnik

Lektura: Špela Vidmar

Grafika: achtzigzehn – Konzept und Gestaltung GmbH

Tisk: Mesto Gradec, Poštne in tiskarske storitve ter storitve fotokopiranja

Razpošiljanje: Pošiljanje po pošti in v digitalni obliki

Naklada: 100 izvodov

Revijo projekta Health for All z vsebinami projektnih partnerjev izdaja mesto Gradec.

Revija izhaja v nemškem in slovenskem jeziku.

Vsebina

Uvodnik	5
----------------	----------

Trajnostno spodbujanje zdravja

Zdravje na doseg roke: štirje novi centri	6
Usposabljanja: krepitev zdravja à la carte	10
Tukaj smo: telefonska številka za podporo osebam v stiski po strelskem napadu v Gradcu	13

Čezmejno sodelovanje na področju krepitev zdravja

Avstrija–Slovenija: vodnik po zdravstvenem sistemu	14
Sodelovanje s SZO: približevanje zdravstva ljudem	15
Dvignite zapornice! Odstranjevanje ovir pri dostopu do zdravstvenih storitev	16

Highway to Health

Zaključna konferenca: Highway to Health	18
Sporočilo okrogle mize: lotimo se dela!	21
V pogovoru z Danom Hopewellom	22
Delavnice: od teorije k praksi	23

HEALTH FOR ALL

je projekt, namenjen krepitvi čezmejnega sodelovanja in razvoja novih rešitev, s katerimi bi vsem ljudem omogočili celovit dostop do znanja na področju zdravja in zdravstvenih storitev.

- Dostopno svetovanje in podpora brez zapletenih postopkov
- Medkulturna odprtost programov za krepitev zdravja in preprečevanje bolezni
- Skupna usposabljanja in nadaljnja izobraževanja

Proračun projekta: 1.152.160 evrov

- od tega sredstva Interreg: 921.728 evrov (ESRR)
- Trajanje projekta: od septembra 2023 do avgusta 2026

Pri tem projektu sodelujejo:

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Kofinanziert von
der EUROPÄISCHEN UNION

CENTER ZA ZDRAVJE IN RAZVOJ
CENTRE FOR HEALTH AND DEVELOPMENT
MURSKA SOBOTA

Slovenija – Österreich

Health for All

Drage bralke in bralci!

Ob sklenitvi projekta se neizogibno zastavlja vprašanje: Kaj je ostalo? S tretjo in zadnjo izdajo revije Zdravje za vse zapiramo neko poglavje in hkrati prehajamo v novo.

Projekt EU programa Interreg Health for All smo leta 2023 z veliko vizijo začeli uresničevati projektni partnerji iz Avstrije in Slovenije.

Naš cilj je bil omogočiti pravičnejši in bolj razumljiv dostop do zdravstvenih storitev, ne glede na poreklo ali jezik, ki ga govorijo njihovi uporabniki. Po treh intenzivnih letih dela lahko danes rečemo: Iz idej so se rodile strukture, iz srečevanj trdne mreže in iz številnih majhnih korakov trajne spremembe.

O nekaterih bomo poročali v tej reviji: vzpostavitev **zdravstvenih centrov**, izvedba najrazličnejših **pobud za krepitev zdravja**, vzpostavitev **telefonske številke za podporo osebam v stiski** kot odziv na krizne razmere, priprava **vodnika** za lažje razumevanje delovanja sistema zdravstvenega varstva, **sodelovanje s SZO**, **ocena mostov** in ovir v zdravstvu ter **zaključna konferenca** projekta.

Vrednote in dosežki, ki ostanejo

Tisto, kar ostane, niso koncepti ali modeli. Ostanejo predvsem ljudje. Širitelji zdravja, multiplikatorji, strokovni delavci, partnerske institucije in skupnosti na obeh straneh meje so spoznali, da lahko z medsebojnim sodelovanjem veliko pridobijo. Ostaneta zaupanje, ki se je razvilo v skupnih pogovorih, in znanje, ki smo ga predali drug dru-

gemu. Ostaja spoznanje, da je krepitev zdravja učinkovita šele takrat, ko izhaja iz **življenjskih okoliščin** ljudi in se jim približa.

Eden ključnih uspehov projekta Health for All je vzpostavitev trajne strukture. Zdravstveni center **Gesundheitsdrehscheibe v avstrijskem Gradcu** in tri nove dislocirane enote, namenjene izvajanju programov **Centra za krepitev zdravja Zdravstvenega doma Murska Sobota**, bodo v uporabi tudi po koncu projekta. S tem smo dosegli pomemben cilj. Prebivalstvu bosta dolgoročno na voljo nizkopražno in lokalno dostopno spodbujanje zdravja ter svetovanje, ki sta vključena v regionalni sistem zdravstvene oskrbe.

Pogled naprej

Hkrati je naš pogled usmerjen tudi v prihodnost. Kajti čeprav se projekt zaključi, potrebe ostajajo. V projektu vzpostavljena partnerstva se že nadaljujejo v konkretni obliki. Dva od projektnih partnerjev sta na podlagi skupnih izkušenj že začela **nove projekte**, dva druga pa sta vložila vloge za nadaljnje projekte. Ta razvoj kaže, da se projekt Health for All ni končal z datumom zaključka projekta, temveč služi kot odskočna deska za nadaljnja skupna sodelovanja. Sodelovanje še naprej zaznamuje medsebojno učenje, zaupa-

nje in skupni cilj, da področje zdravja še naprej razvijamo čezmejno.

Ta izdaja revije zato ne služi zgolj kot pregled dosežkov v preteklosti, ampak tudi kot povabilo. **Povabilo**, da razmišljamo in delamo dalje ter da skupne dosežke širimo in razvijamo naprej. Zdravje za vse ni nekaj zaključenega, ampak je nenehen proces.

Vsem sodelujočim se zahvaljujem za njihovo zavzetost, pogum in vzdržljivost. Vam, drage bralke in bralci, pa se zahvaljujem za izkazano zanimanje in podporo na tej poti.

*S spodbudnimi pozdravi,
Izeta Mulaibisevic*

Fotografija: zasebna

Izeta Mulaibisevic

Vodja projekta Health for All z izkušnjami na področju javnega zdravja, zdravstvene nege in nege bolnikov

Zdravstveni center Gesundheitsdrehscheibe na Annenstraße 28 v avstrijskem Gradcu.

Zdravje na dosegu roke: štirje novi centri

Health for All velja za izjemno uspešen in produktiven projekt. V sklopu tega projekta smo preizkušali, izvajali, izmenjevali in raziskovali, da bi spodbujali dostop do zdravja za vse. Pomemben del tega projekta je bila tudi vzpostavitev zdravstveno-usmerjevalne točke v avstrijskem Gradcu in treh dislociranih enot, namenjenih izvajanju programov Centra za krepitev zdravja v Murski Soboti na slovenski strani meje. Ti centri bodo obstajali še naprej tudi po uradnem zaključku projekta in s tem kažejo, da gre za trajen projekt, ki bo živel še naprej.

Zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe sredi mesta Gradec

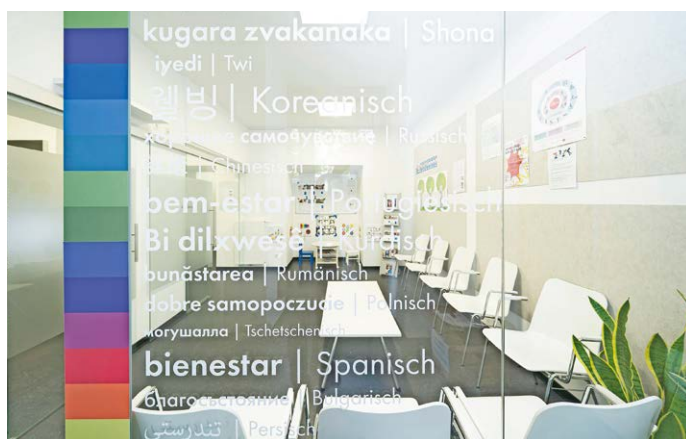
5. septembra 2023 je svoja vrata odprla zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe na Annenstraße 28 v avstrijskem Gradcu. Dogodek smo obeležili z velikim slavljem, saj je pomenil začetek prizadevanj mesta Gradec, da vsem ljudem zagotovi enostaven dostop do storitev in sredstev, ki jih ponuja zdravstveni sistem. Hkrati naj bi bila naloga zdravstveno-usmerjevalne točke razvijati in izvajati ukrepe za krepitev zdravja.

Zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe je tako že tri leta osrednja orientacijska točka za prebivalstvo mesta Gradec. Namenjena je posameznim pacientom in pacientkam ter skupnosti kot celoti, saj tesno sodeluje z občinskimi organizacijami, soseskami, društvi in drugimi lokalnimi akterji. Cilj zdravstveno-usmerjevalne točke je izboljšanje enakih možnosti pri dostopu do zdravstvenih storitev s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah. Pri tem zdravstveno-usmerjevalna točka deluje izključno kot dopolnilna usta-

nova, ki smiselno širi ponudbo obstoječih zdravstvenih in socialnih storitev, ne da bi te nadomeščala.

Posvetovanje brez predhodnega naročanja

Številnim ljudem se je težko znajti v raznoliki ponudbi zdravstvenega sistema ali pa ne vedo, na koga se obrniti. Poleg tega številne ovire onemogočajo dostop do zdravstvenih storitev. Prav tu nastopi Gesundheitsdrehscheibe s svojimi storitvami svetovanja brez predhodnega naročanja. To svetovanje je na voljo od ponedeljka do petka,

Uporabnike zdravstveno-usmerjevalne točke Gesundheitsdrehscheibe v Gradcu sprejmejo v različnih jezikih.

za obisk svetovalca pa ne potrebujete termina. Svetovanje poteka celostno, saj se zdravstvena in socialna vprašanja pogosto tesno prepletajo. Izvajajo ga različni strokovnjaki, trenutno patronažne medicinske sestre in socialne delavke. Gibalno oviranim ljudem je na voljo tudi svetovanje na domu. Svetovanje med drugim zajema (kronične) bolezni ter z njimi povezane finančne in socialne obremenitve, pomoč pri razumevanju zdravstvenih informacij ter svetovanje glede sprememb življenjskega sloga. Cilj je ljudem zagotoviti hitro podporo, ki ustreza njihovim potrebam.

Sodelovanje

Da bi lahko prizadetim in njihovim svojem ponudili zgoraj opisane storitve, v točki sodelujejo različni strokovnjaki. V točki so zaposlene patronažne medi-

cinske sestre, fizioterapevti, (klinični) psihologi in psihoterapevti, ki pomagajo pri premagovanju vsakodnevnih bremen, ter socialne delavke in povezovalni delavci. V centru je na voljo tudi prehransko svetovanje.

Zbiranje podatkov

Kvantitativna analiza je ponudila podroben vpogled v koriščenje storitev zdravstvenega centra. Pri tem smo na podlagi različnih spremenljivk raziskali 402 različna podatkovna niza, ki smo ju zbrali od uporabnikov storitev. Mednje sodijo status zdravstvenega zavarovanja uporabnikov, državljanstvo, starost in katere storitve so uporabniki koristili.

Informacije o uporabnikih

Storitve zdravstveno-usmerjevalne točke Gesundheitsdrehscheibe mes-

ta Gradec koristi raznolika in heterogena skupina ljudi. Povprečna starost uporabnikov znaša 51,7 leta, pri čemer z 62,3 % storitve koristi več žensk kot moških. Osrednja značilnost strukture uporabnikov je mednarodna narava skupine: 62,8 % uporabnikov namreč ne prihaja iz Avstrije. Hkrati pa 19,9 % ni povedalo, od kod prihajajo. Kljub tej raznolikosti jih pri svetovanju le 23,1 % kot jezik sporazumevanja ni uporabljalo nemščine.

Pri 19,7 % uporabnikov je bil potreben tolmač. Iz tega lahko sklepamo, da imajo sodelavci v centru široko jezikovno znanje in lahko pogovore vodijo v več jezikih, pri čemer ni potrebna zunanja podpora.

Socialno ozadje uporabnikov pa razkrije še nekaj: tako izobrazba kot status zaposlitve pri večini ni zabeležen. Le 12,7 % jih je delilo informacijo o najviš-

51,7 leta
povprečna starost

62,8 %
država izvora
ni Avstrija

19,7 %
pri svetovanju
je potreben tolmač

62,3 %
ženske

19,9 %
neznani izvor

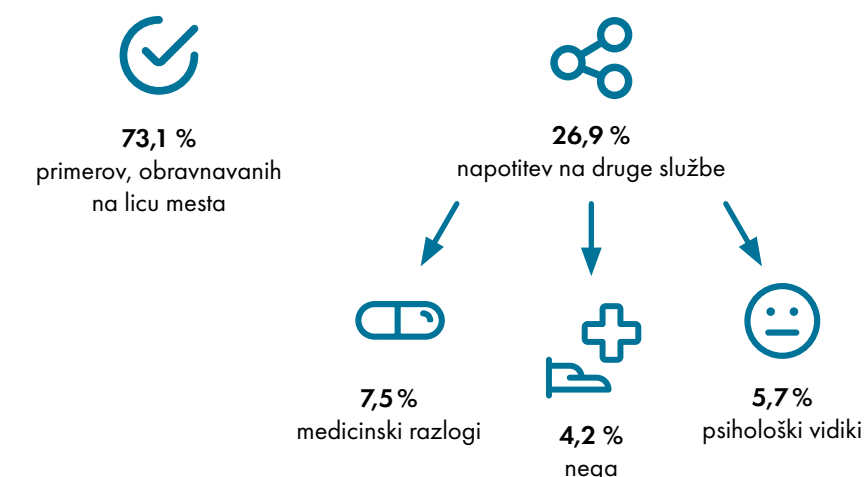
76,9 %
svetovanj v nemščini

ji stopnji izobrazbe, pri skoraj polovici pa manjkajo podatki o zaposlenosti. Pomanjkanje teh informacij pa ni posledica pomanjkljivega zbiranja podatkov, ampak nizkopražne dostopnosti, kar pomeni, da lahko ljudje do storitev dostopajo brez obsežne birokracije in razkrivanja osebnih podatkov.

Nizkopražno naravo storitev podpira tudi ponudba storitev v centru. V številnih primerih lahko težave uporabnikov naslovimo neposredno v centru, saj jih je le 26,9 % napotenih drugam. Najpogostejši razlogi za obisk centra so zdravstveni izzivi (7,5 %), ki jim sledijo duševne težave (5,7 %) in vprašanja, povezana z nego (4,2 %). Za večino obiskovalcev tako zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe predstavlja osrednjo kontaktno točko, ki ponuja konkretno podporo in jim tlakuje pot skozi zdravstveni sistem.

Tri nove dislocirane enote Centra za krepitev zdravja Zdravstvenega doma Murska Sobota

V Sloveniji ima Zdravstveni dom Murska Sobota osrednjo vlogo pri zagotavljanju primarne zdravstvene oskr-

be v regiji. Poleg zdravljenja bolezni je vse večji poudarek namenjen tudi preventivi. Pod okriljem Zdravstvenega doma Murska Sobota je bil tako leta 2018 vzpostavljen Center za krepitev zdravja (CKZ), njegovo prvotno poslanstvo pa je ohranjanje in krepitev zdravja prebivalstva ter zmanjševanje neenakosti v zdravju.

To se dosega z izvajanjem preventivnih programov, zgodnjim prepoznavanjem dejavnikov tveganja in podporo posameznikov pri oblikovanju zdravega življenjskega sloga. Center za krepitev zdravja v Murski Soboti je zaradi velikih

razdalj, nezadostnih prometnih povezav in starajočega se prebivalstva dobil dve dodatni dislocirani enoti: CKZ Cankova in CKZ Tešanovci. V sklopu projekta Health for All so bile storitve Centra za krepitev zdravja za zagotavljanje še boljše dostopnosti zdravstvenih storitev na podeželju dodatno razširjene. Hkrati se je povečalo tudi število dislociranih enot, dodana je bila nova mobilna enota, poglobilo se je sodelovanje z lokalno skupnostjo, razviti pa so bili tudi novi in prilagojeni pristopi komuniciranja s prebivalstvom in promocije zdravja.

Fotografije: Zdravstveni dom Murska Sobota (2)

Nova mobilna enota pred CKZ Beltinci.

Dan odprtih vrat v CKZ Gornji Petrovci.

Lastni prostori in nova oprema

Nove dislocirane enote v Gornjih Petrovcih, Martjancih in Beltincih imajo lastne, namenske prostore za izvajanje programov CKZ.

S tem je zagotovljeno redno, stalno in kakovostno izvajanje storitev. Prostorji so opremljeni za gibalne delavnice, skupinska srečanja, individualno svetovanje in druge preventivne dejavnosti.

Delo izvaja multidisciplinarna ekipa strokovnjakov, ki vključuje diplomirane medicinske sestre, dietetike, kinziologe, fizioterapevte in psihologe.

Sodelovanje z lokalno skupnostjo in mreža

Na novih lokacijah smo organizirali informativne in promocijske dogodke, s katerimi smo lokalnemu prebivalstvu predstavili delovanje in storitve CKZ. Tako smo 8. maja 2025 izvedli dan odprtih vrat v CKZ Gornji Petrovci, 15. januarja 2026 dan krepitve zdravja v CKZ Martjanci in 30. januarja 2026 dan promocije zdravja v CKZ Beltinci.

Pri komunikaciji z uporabniki smo namenoma uporabljali preprost in razumljiv jezik, pri čemer smo gradivo

prilagodili lokalnim posebnostim in razmeram. Za krepitev povezovanja z lokalnim okoljem smo vzpostavili mrežo širiteljev zdravja.

Pri tem gre za prepoznavne posameznike iz lokalnega okolja, ki predstavljajo pomembno vez med CKZ in prebivalci. Zanje smo pripravili izobraževalno delavnico ter jih aktivno vključevali v projektne dogodke in dejavnosti.

Nova oprema za izvajanje funkcionalnih testiranj

Projekt je omogočil pridobitev sodobne mobilne opreme za izvajanje funkcionalnih meritev na terenu.

Uporabnikom so na voljo standardizirani testi za oceno telesne zmogljivosti in zgodnje prepoznavanje upada mišične moči. Testi omogočajo objektivno, zanesljivo in primerljivo oceno funkcionalnega stanja udeležencev (več v prispevku Krepitev zdravja à la carte).

Nova mobilna enota za izvajanje aktivnosti na terenu

Zelo pomembna pridobitev projekta je tudi nova mobilna enota – električno vozilo peugeot, opremljeno za izvajanje aktivnosti CKZ na terenu.

Ta nadgradnja omogoča večjo prilagodljivost pri izvajanju programov ter bistveno izboljšuje dostop do preventivnih storitev za prebivalce oddaljenih in težje dostopnih območij. Mobilna enota je namenjena obiskovanju dislociranih lokacij ter tako približuje storitve ciljnim skupinam.

Hkrati se s ciljnim aktivnostmi navorjajo novi uporabniki. Pomemben poudarek je tudi na povezovanju, ki se ga zagotavlja z udeleževanjem na različnih lokalnih dogodkih.

S tem se krepi prepoznavnost CKZ in pogloblja sodelovanje z lokalnim prebivalstvom.

Fotografija: Furgler

Helmut Steinkellner

Sodelavec pri projektu Health for All in strokovnjak za nizkopržne metode dela

Fotografija: Aleš Cipot

Renata Gorjan

Magistrica zdravstvenih ved, glavna sestra Zdravstvenega doma Murska Sobota

Fotografija: Aleš Cipot

Edith Žižek Sapač

Zdravnica družinske medicine in direktorica Zdravstvenega doma Murska Sobota

Fotografija: Aleš Cipot

Mitja Dišič

Kineziolog s specialnimi znanji v Zdravstvenem domu Murska Sobota

Fotografija: Luschnik Denise

Melanie Breznik

Doktorica zdravstvene nege in višja predavateljica pri predmetu zdravstvene nege na Koroški univerzi za uporabne znanosti

Fotografija: Zdravstveni dom Murska Sobota

Regionalni program krepitev zdravja za starejše osebe v dislocirani enoti Centra za krepitev zdravja ZD Murska Sobota.

Krepitev zdravja à la carte

Spodbujanje zdravja je učinkovito predvsem takrat, ko upošteva življenjsko stvarnost ljudi in sporočila prilagodi svojim ciljnim skupinam.

V sklopu programa za krepitev zdravja projekta Health for All smo v Pomurju (Slovenija) ter na avstrijskem Štajerskem in avstrijskem Koroškem izvedli ciljna usposabljanja, namenjena krepitevi zdravstvene pismenosti posameznih skupin prebivalstva. Vsi ukrepi sledijo trem skupnim ciljem: zagotoviti dostop do znanja o zdravju, omogočiti samostojno ukrepanje in spodbujati socialno vključenost. Izvajanje teh ukrepov je kljub različnim okoliščinam in prednostnim ciljem iz metodološkega vidika temeljilo na skupni predpostavki: oblikovati področje krepitev zdravja kot raznolik proces, ki temelji na dialogu ter dejav-

no vključuje najrazličnejše zainteresirane strani.

Murska Sobota: vključitev in opolnomočenje podeželskega prebivalstva

Murskosobotski zdravstveni dom je razvil regionalni program za preprečevanje upada mišične jakosti in spodbujanje zdravega življenjskega sloga v starosti. Program je bil doslej izveden na več kot šestih lokacijah po podeželskem Pomurju – od občinskih središč do krajevnih skupnosti in okoliških vasi, med drugim v Gornjih Petrovcih, Moravskih Toplicah, Beltincih, Hodošu, Šalovcih, Tešanovcih, Martjancih, Melincih.

Dejavnosti se osredotočajo na zgodnje odkrivanje krhkosti in dinapenije (s starostjo povezana izguba mišične moči) ter na ohranjanje in izboljševanje mišične jakosti, funkcionalnih sposobnosti in zdravstvene pismenosti starejših odraslih (65+), predvsem na podeželju in težje dostopnih območjih. Za objektivno oceno funkcijske zmogljivosti in mišične jakosti so bile uporabljene standardizirane in z dokazi podprte metode: 6-minutni test hoje, 30-sekundni test vstajanja s stola ter meritev jakosti prijema roke z ročnim dinamometrom. Za izvajanje meritev v zgoraj omenjenih občinah je bil opravljen nakup potrebne opreme.

Mobilna enota oziroma električno vozilo je omogočila izvajanje testiranj na oddaljenih področjih in na različnih lokalnih prireditvah. Udeleženci v programu so prejeli navodila za izvajanje večkomponentne vadbe, ki ga lahko po testiranju izvajajo samostojno. Odgovorni za program so izvajali redne obiske, v sklopu katerih so zagotavljali strokovno pomoč, po potrebi prilagodili program vadbe in skrbeli za ohranjanje motivacije. Pri tem so se še posebej osredotočali na razumljivo in ciljnim skupinam primerno komunikacijo. Informativni letaki so bili napisani v jasnem in preprostem jeziku, da bi zmanjšali ovire pri dostopanju do informacij, povezanih z zdravjem. Program so spremljali diplomirana medicinska sestra, dietetik, kineziolog, fizioterapevt in psiholog. Tako je bil tudi na podeželskih območjih izpeljan celovit in večdisciplinaren pristop h krepitvi zdravja. Na podeželju se krepi zavedanje, da dela v poklicu ali na kmetiji ne smemo enačiti s ciljno usmerjeno vadbo za krepitev zdravja in izboljšanje telesne zmogljivosti. Zato slovenski program prebivalstvo na podeželju spodbuja k temu, da telesno dejavnost in prehrano oblikuje bolj zavestno.

Mitja Dišič

Gradec: ciljno usmerjeno spodbujanje zdravja

V avstrijskem Gradcu je bilo osrednjega pomena doseči različne prikrajšane skupine prebivalstva in se pri tem osredotočiti na njihove trenutne potrebe. Zato je oblikovanje in izvajanje programov za krepitev zdravja potekalo v tesnem sodelovanju z organizacijami iz socialnega varstva. Pri tem je pomembno vlogo igrala ekipa multiplikatorjev pri zdravstveno-usmerjalni točki Gesundheitsdrehscheibe, ki je prevzela nalogo graditeljev mostov do življenjskih okolij ciljnih skupin. V središču sta bila dostop do obstoječih virov in njihova uporaba – tako osebnih sredstev sodelujočih, namenjenih krepitvi njihovega zdravja in opolnomočenju, kot tudi virov, ki so na voljo v mestu Gradec.

Poleg strokovnega znanja in izkušenj zaposlenih na zdravstveno-usmerjalni točki Gesundheitsdrehscheibe s področij patronažnega zdravstvenega varstva, prehranskega svetovanja, komunikologije, fizioterapije, psihologije, psihoterapije in socialnega dela smo k sodelovanju povabili tudi zunanje partnerje.

Tako se je na primer usposabljanje, razdeljeno na deset sklopov, ki smo ga izvedli skupaj z neprofitno organizacijo

Fotografija: zasebna

Virginia Argarate

Znanstvenica na področju komunikologije, strokovnjakinja za andragoško usposabljanje in sodelavka pri projektu Health for All na področju krepitve zdravja v skupnostih

Jugend am Werk, osredotočalo na mlade, ki zaradi različnih konfliktov in oblik marginalizacije potrebujejo podporo pri vstopu na trg dela. Vsebine so združevale pridobivanje znanja in praktičnih izkušenj na področju telesnih, duševnih in socialnih vidikov zdravja. Naslednji primer je sodelovanje z društvom Frauenservice Graz. V sklopu izobraževalnega programa za ženske, ki so se pred kratkim preselile v Gradec, je Health for All razvil in izvedel tridnelno usposabljanje, namenjeno spoznavanju zdravstvenega sistema. Programa so se udeležile ženske iz najrazličnejših držav (Egipt, Čile, Francija, Iran, Španija, Sirija, Ukrajina).

Ker udeleženke niso govorile skupnega jezika, je bil ob stalni medsebojni izmenjavi razvit zelo pester in zanimiv program, ki so ga zaznamovali kreativni, interaktivni in neverbalni elementi.

Kaj je zdravje?
Interaktivna delavnica
v sodelovanju z društvom
Frauenservice v Gradcu.

Fotografija: Mesto Gradec/Gesundheitsdrehscheibe

Koroška: osredotočenost na digitalne kompetence

Na avstrijskem Koroškem smo izvedli niz usposabljanj, namenjenih spodbujanju zdravja, s ciljem krepiti digitalno zdravstveno pismenost dveh ciljnih skupin: strokovnih delavcev v zdravstvu in splošnega prebivalstva, pri čemer smo se še posebej osredotočili na starejše.

Digitalna zdravstvena pismenost se osredotoča predvsem na to, da znamo v digitalnem svetu poiskati, ovrednotiti in uporabiti informacije, povezane z zdravjem.

Usposabljanja so vključevala tako teoretične osnove kot praktične vsebine. Prav tako so bila predstavljena digitalna orodja za spodbujanje zdravja, na primer nosljive elektronske naprave, aplikacije za zdravje, telemedicinske storitve, spletne platforme, tehnologije

pametnega doma in elektronski sistem ELGA (sistem elektronskega zdravstvenega kartona, podoben slovenskemu osrednjemu e-zdravstvenemu portalu zVEM, op. prev.). Poleg tega smo udeležencem posredovali praktične nasvete za ovrednotenje in presojo z zdravjem povezanih vsebin na spletu ter spregovorili o ključnih etičnih vprašanjih pri uporabi zdravstvene tehnologije. K temu sodijo e-dostopnost, varstvo osebnih podatkov in prijaznost do uporabnikov. Delavnica je potekala v učnem laboratoriju Digital Health Lab Koroške univerze za uporabne znanosti in v partnerskih institucijah. Medtem ko so se strokovnjaki osredotočali na integracijo digitalnih orodij, sta bila pri starejših udeležencih v ospredju prijaznost do uporabnikov in zaupanje. Pri obeh ciljnih skupinah smo okrepili kompetence in zmanjšali ovire.

Fotografija: Koroška univerza za uporabne znanosti/H. Bauer

Lukas Wohofsky

Raziskovalec in predavatelj pri predmetu zdravstvena nega in vodja raziskovalne skupine ENABLE na Koroški univerzi za uporabne znanosti

Fotografija: Koroška univerza za uporabne znanosti

Predstavitve in preizkušanje digitalne zdravstvene tehnologije na Koroški univerzi za uporabne znanosti.

Tukaj smo: telefonska številka za podporo osebam v stiski po strelskem napadu v Gradcu

10. junija 2025 se je na graški gimnaziji Bundesoberstufenrealgymnasium (BORG) v ulici Dreierschützengasse zgodil strelski pohod. Pri tem je svoje življenje izgubilo deset ljudi, številni pa so bili težje poškodovani. Zdravstveno usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe je dobila nalogo vzpostaviti telefonsko številko za podporo osebam v stiski. Njena naloga je bila: prisluhniti – postavljati dodatna vprašanja – posredovati po meri.

Prvi teden po tragičnem dogodku je bilo v ospredju neposredno krizno posredovanje na kraju samem. Že v **akutni fazi** sta bila prisotna dva sodelavca zdravstveno-usmerjevalne točke Gesundheitsdrehscheibe, ki sta zagotavljala psihosocialno pomoč.

Usmerjevalna točka za zagotavljanje podpore po meri

Da bi vzpostavili **dodatno kontaktno točko** za obdobje po velikih nesrečah, se je krizna intervencijska ekipa dežele Štajerske obrnila na mesto Gradec. Zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe je takoj dobila nalogo, da vzpostavi telefonsko številko za podporo osebam v stiski, ki smo jo poimenovali »Držati skupaj«.

Zadali smo si cilj vzpostaviti kontaktno usmerjevalno točko, ki bi prizadetim brez nepotrebne birokracije po-

magala najti pomoč, ki jo potrebujejo. V okviru zdravstveno-usmerjevalne točke Gesundheitsdrehscheibe smo določili **ekipo, ki je skrbela za dežurno telefonsko linijo** in je bila stalno dosegljiva po telefonu. Zagotoviti je bilo treba, da na vsak klic odgovorimo in da ne spregledamo nobenega e-sporočila.

Naloga ekipe

Glavne naloge ekipe, ki je skrbela za dežurno telefonsko linijo, so bile **aktivno poslušanje** (za kaj gre?), **postavljanje dodatnih vprašanj** in **povzemanje** (kaj je potrebno?) ter iskanje in posredovanje **podpornih storitev** (kam?).

V številnih primerih se je izkazalo, da moramo klicatelje povabiti na **razbremenilne oziroma orientacijske pogoje**, saj zaradi kompleksnosti zadeve vsega nismo mogli razrešiti po telefonu.

Pri tem je lahko zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe posegla po svojih notranjih virih (psiholog, psihoterapevte), hkrati pa jo je podprl oddelek za psihološko podporo Urada za mladino in družine mesta Gradec. Zaradi zapletenosti takšne izjemne situacije so potrebni posebni ukrepi. Zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe je v izredno kratkem času ustvarila ustrezne pogoje in ob podpori obsežne mreže obravnavala ter uspešno posredovala v več kot sto zahtevnih posameznih primerih.

Tukaj smo

To za nas pomeni, da moramo tudi v najhujši krizni situaciji ostati **prilagodljivi in sposobni ukrepati**, da bomo lahko ponudili in usmerjali pomoč.

Helmut Steinkellner

Informacije o dežurni telefonski liniji so bile razdeljene na šoli, v zdravstvenih in socialnih ustanovah.

NA KRATKO

Dežurna telefonska linija je še vedno dosegljiva na +43 316 872-3980 ali po e-pošti na naslovu: zusammenhalten@stadt.graz.at, na voljo pa je tudi možnost povratnega klica.

Vodnik po zdravstvenem sistemu: to je nemška različica brošure za Avstrijo.

Vodnik po zdravstvenem sistemu

Zdravstveno varstvo brez meja – kako preprost priročnik pomaga pri orientaciji v zdravstvenem sistemu

Vse pogosteje se zgodi, da morajo državljani in državljanke zaradi bolezni ali nesreče koristiti zdravstvene storitve v drugi državi – bodisi med študijem, na delovnem mestu ali na počitnicah. V skladu z načelom »zdravje za vse« pri tem ne bi smelo biti pomembno, kje in pri kom se koristijo zdravstvene storitve. Vendar je iz prakse razvidno, da prav na tem področju obstajajo izzivi. V sklopu projekta smo zato želeli prepoznati ključne ovire. Številni državljani in državljanke imajo težave pri orientaciji (v domačem in tujem) zdravstvenem sistemu. Dolge čakalne dobe, prevelika ponudba storitev in strukturne ovire še dodatno otežujejo dostop. Podobne izkušnje imajo prebivalci tako v Avstriji kot v Sloveniji.

Priročnik, ki zagotavlja več jasnosti

Na podlagi teh ugotovitev se je pokazala potreba po jasno strukturiranem priročniku. Cilj je zagotoviti hiter pregled in jasno prikazati, na koga se je mogoče obrniti v konkretnem primeru. Pri tem se vodnik namerno ne osredotoča samo na nujne primere, temveč predvsem na običajne primere zdravljenja v vsakdanjem življenju. Priročnik v treh jezikih – slovenščini, nemščini in angleščini – združuje praktične informacije o slovenskem in avstrijskem zdravstvenem sistemu. Zmanjšuje negotovost in pomaga preprečiti nesporazume. Pri tem ni pomemben le za državljane in državljanke iz sodelujočih držav,

ampak je zaradi predpisov na ravni EU pomemben tudi za druge državljane in državljanke EU. Hkrati imajo zaradi strukturiranega prikaza koristi tudi akterji v zdravstvenem sistemu. Priročnik, ki smo ga razvili, bo namreč tudi po zaključku projekta še naprej na voljo. S tem smo v sklopu projekta trajno prispevali k izboljšanju dostopa do zdravstvenih storitev v čezmejnem kontekstu.

Lukas Wohofsky

Sodelovanje s SZO: približevanje zdravstva ljudem

Na 30. letni konferenci mreže Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) »Regions for Health« v St. Pöltnu v Spodnji Avstriji, ki je potekala od 26. do 28. novembra 2025, je organizacija Health for All pokazala, kako lahko čezmejno sodelovanje prispeva k temu, da postanejo zdravstvene storitve dostopnejše, razumljivejše in bolj odporne.

Na konferenci so se zbrali regionalni voditelji, politični odločevalci, strokovnjaki in predstavniki SZO iz vse Evrope.

Tri dni so skupaj razpravljali o enakih možnostih na področju zdravja, celostni oskrbi, zdravem staranju, odpornosti na podnebne spremembe, digitalizaciji, sistemih, ki upoštevajo enakost spolov, in čezmejnem sodelovanju.

Zdravstveni izzivi se ne ustavijo na meji

Projekt Health for All smo predstavili na seji z naslovom »Čezmejno sodelovanje na področju javnega zdravja«. Delavnico je vodil Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, v njej pa sta sodelovala tudi projektna partnerja zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe in Koroška univerza za uporabne znanosti.

Projekt smo skupaj uporabili kot praktičen primer tega, kako sosednje regije sodelujejo čezmejno, da bi izboljšale dostop do zdravstvenih storitev, vključno z ukrepi za spodbujanje zdravja.

Skupni izzivi, skupne rešitve

Udeleženci iz osmih evropskih regij – Andaluzije, Baden-Württemberga,

Koroške, Kaunasa, Madeire, Pomurja, Štajerske in Zasavja – so si izmenjali izkušnje iz različnih okolij: obmejnih regij, podeželskih območij, zveznih sistemov, otoških regij in regij z močno delovno migracijo.

Kljub tem razlikam je bilo sporočilo jasno. Ljudje se zaradi dela, družine, turizma in oskrbe gibljejo v različnih državah – zdravstveni sistemi pa se morajo na to dejstvo odzvati.

Sodelujoči so izpostavili potrebo po jasnejših informacijah o pravicah pacientov, boljši podpori za delavce migrante in njihove družine, lažjem dostopu do storitev, izboljšani izmenjavi podatkov ter tesnejšem sodelovanju v izrednih razmerah, kot so pandemije, onesnaževanje okolja in podnebne krize.

Razprava je pokazala, da pri čezmejnem sodelovanju ne gre le za zakonodajo.

Predvsem je pomembno, da so sistemi oblikovani tako, da so preglednejši za tamkajšnje ljudi.

Projekt Health for All potrjuje, kako pomembni so mobilni, nizkopražni in na lokalni skupnosti temelječi pristopi, ki so zasnovani tako, da zdravstveno oskrbo približajo tistim, ki jo najbolj potrebujejo.

Fotografija: Daniela Krainer

Peter Beznec v akciji v imenu projekta Health for All na letni konferenci mreže SZO »Regions for Health«.

Fotografija: zasebna

Peter Beznec

Zdravstveni ekonomist in direktor Centra za zdravje in razvoj Murska Sobota

Fotografija: Helmut Steinkellner

Delavnica o mostovih in preprekah 14. januarja v Gradcu.

Dvignite zapornice! Odstranjevanje ovire pri dostopu do zdravstvenih storitev

S kakšnimi ovirami se srečujejo ljudje, ko želijo koristiti zdravstvene storitve ali pa na splošno želijo živeti bolj zdravo? To vprašanje je bilo v središču naših intervjujev z državljani in strokovnjaki s področja zdravja v Avstriji in Sloveniji.

Kaj se lahko stori, da bi olajšali dostop do znanj, ponudb in virov? V dvajsetih intervjujih* so prebivalci Gradca in Murske Sobotice spregovorili o ovirah pri dostopu do zdravstvenega sistema, ki se v nekaterih primerih prekrivajo, v drugih pa so si različne.

Kaj doživljajo prizadeti

Izkušnje kažejo, da pot do zdravstvene oskrbe pogosto ni odvisna le od uradnih predpisov, temveč jo zaznamujejo tudi povsem vsakodnevne ovire: neja-

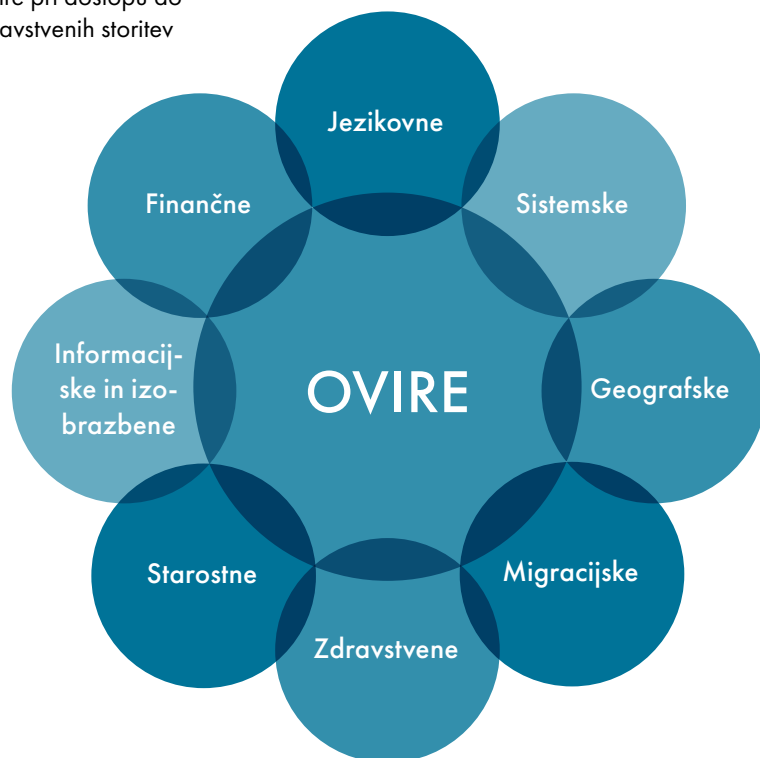
sne pristojnosti, dolge poti, finančna bremena ali pomanjkanje orientacije znotraj zdravstvenega sistema. Intervjuvanci iz Gradca so poudarili še jezikovne, digitalne in administrativne ovire, na slovenski strani pa so bili izpostavljeni predvsem razlika v oskrbi in nasprotja med javnim in zasebnim zdravstvom. Številni se s prvimi težavami soočijo že pri vprašanju, na koga naj se sploh obrnejo – in končajo z občutkom, da jih v tem procesu nihče zares ne razume ali upošteva.

Opisane izkušnje niso osamljeni primeri, temveč so pokazatelj strukturnih vzorcev, ki določenim skupinam otežujejo dostop do zdravstvenih storitev. Če sistem ne ponuja rešitve, morajo intervjuvanci sami aktivno poiskati rešitve, predvsem s pomočjo svoje socialne mreže – kar je, odvisno od razpoložljivih virov, lažje ali težje.

Še posebej v čezmejnem vidiku postane jasno, kako tesno so med seboj povezane osebne izkušnje in sistemske okoliščine.

* Intervjuji so potekali od novembra 2024 do marca 2025 na avstrijskem Štajerskem in v Murski Soboti. Z vsakega območja je sodelovalo po 10 oseb v starosti od 25 do 88 let, od tega 11 žensk in 9 moških, pri čemer je 12 oseb prihajalo iz mestnega okolja in 8 oseb s podeželja.

Ovire pri dostopu do
zdravstvenih storitev

Kaj pravijo strokovnjaki

V šestih intervjujih s strokovnjaki in fokusnimi skupinami iz avstrijske Koroške in Murske Sobote smo dobili podobne zaključke: v obeh regijah dostop do zdravstvene oskrbe otežujejo omejena sredstva, dolge čakalne dobe in pomanjkanje usmeritve.

Predvsem na podeželju odseljevanje, staranje prebivalstva in pomanjkljiva mobilnost neposredno vplivajo na zdravstveno oskrbo. Medtem ko na avstrijskem Koroškem izzive povzroča jo predvsem jezikovne ovire, preobremenjenost in prosta izbira zdravnika, se Slovenija kljub na splošno dobro vzpostavljenim sistemom sooča s pomanjkanjem osebja, digitalnimi ovirami in nezadostnim izvrševanjem. V obeh državah je pomembna tema tudi upravljanje stičnih točk.

Poudarja se tudi, da sta zdravstvena pismenost in socialni položaj odločilna za dostop do zdravstva. Iz intervjujev je tako razvidno: obstoječe struk-

ture same po sebi ne zadoščajo, če je dostop v vsakdanjem življenju otežen zaradi socialne neenakosti, regionalnih razlik in pomanjkanja usmerjanja.

Skupaj razmišljamo naprej

Intervjuji so bili kvalitativno analizirani, na začetku leta 2026 pa smo jih skupaj obravnavali na delavnicah v Gradcu in Murski Soboti. Približno trideset strokovnjakov in strokovnjakinj z različnih področij je potrdilo oziroma dopolnilo rezultate raziskav ter opisalo kompleksno medsebojno delovanje sistema in vsakdanjega življenja v Avstriji in Sloveniji na področju dostopa do zdravstvenih storitev.

Neodvisno od sogovornika se pogovori vedno znova vračajo k podobnim vprašanjem: čas za odnos s pacienti, komunikacija in kulturna občutljivost, aktivno sodelovanje, mreženje in upravljanje stičnih točk so ključne besede, ki se zdijo nepogrešljive na poti k odpravljanju ovir in gradnji mostov.

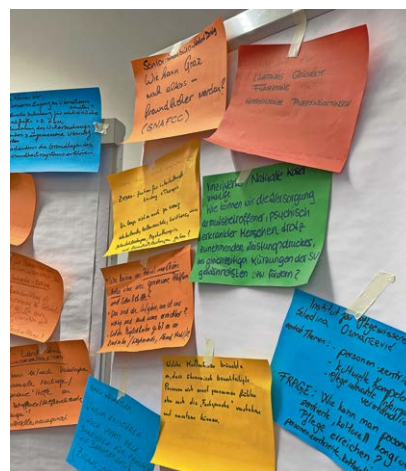
IZJAVE INTERVJUJANCEV

»Na začetku [...] je bil jezik glavna ovira pri dostopu do zdravstvenih storitev.«

»Pot v Gradec [70 kilometrov tja in nazaj] je bila zame fizično zelo naporna in glede na moj dohodek predraga.«

»[Obstaja] navzkrižje interesov med izvajalci zdravstvenih storitev, bolniki in zavarovalnico, ki to plača.«

»Zdravniki mi pojasnijo, kaj nameravajo storiti, šele takrat, ko jih s svojimi vprašanji že skoraj nadlegujem.«

Fotografija: Helmut Steinkellner

Vprašanja udeležencev delavnice
glede dostopa do zdravstva.

Fotografija: Koroška univerza za
uporabne znanosti / M. Wilpnerig

Anna-Theresa Mark

Raziskovalka in predavateljica pri predmetu zdravstvena nega in sodelavka raziskovalne skupine ENABLE na Koroški univerzi za uporabne znanosti

Zaključna konferenca: Highway to Health

Projekt Health for All se je zaključil 11. junija 2026. Konferenca, ki smo jo organizirali ob tej priložnosti, je ponudila številne priložnosti za srečanja, izmenjavo mnenj in navdihujoča spoznanja. V dvorani Heimatsaal etnografskega muzeja v Gradcu so se zbrali projektni partnerji, predstavniki iz zdravstva in sociale ter številni zainteresirani, da bi se ozrli na minula tri uspešna leta.

Zaključna konferenca Highway to Health ni ponudila le priložnosti za predstavitev ključnih rezultatov in projektnih izkušenj, ampak smo se na njej spomnili tudi skupne poti, ki smo jo prehodili v preteklih letih in so jo zaznamovali čezmejno sodelovanje, inovativnost in predanost. Konferenca je prav tako izpostavila, koliko je mogoče doseči, če ljudje in organizacije združijo svoja znanja in veščine ter skupaj delajo za bolj vključujoče in dostopnejše zdravstveno varstvo. Konferenca Highway to Health je ude-

ležencem ponudila pester program, namenjen podajanju informacij, strokovni izmenjavi in osebnim srečanjem.

Tri leta projekta Health for All

Udeležence sta skozi pester dan vodila sodelavca projekta Health for All Mirjam Purkarthofer in Helmut Steinkellner.

Pri tem sta pokazala izjemen občutek za čas, ohranjanje dinamike in pravo mero humorja.

Z neverjetno očarljivostjo, strokovnostjo in navdušenjem sta bistveno prispeva-

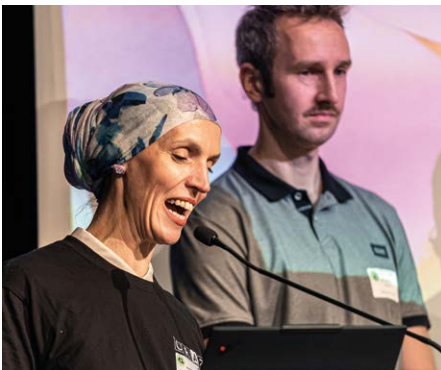
la k prijetnemu in živahnemu vzdušju prireditve.

Po pozdravnih nagovorih predstavnikov sodelujočih institucij, med katerimi so bile Edith Žižek Sapač (ZD Murska Sobota), Eva Winter (Zdravstveni urad v Gradcu) in Angela Koch (zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe) ter graški mestni svetnik za področje zdravja in oskrbe Robert Krotzer, je sledil pregled treh let delovanja projekta Health for All. Pri tem so predavatelji izpostavili najpomembnejše dejavnosti, izkušnje in

Fotografija: reitenbacher.org (4)

V občinstvu je bilo čutiti živahno vzdušje.

Projektna vodja Izeta Mulaibisevic (zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe) je skupaj z ekipo predstavila rezultate projekta.

Podpis sporazuma o trajnostnem čezmejnem partnerstvu: Peter Beznec, Lukas Wohofsky, Edith Žižek Sapač in Eva Winter (z leve proti desni).

rezultate tega projekta, izvedenega v sklopu programa sodelovanja Interreg.

Slavnostni podpis

Po predstavitvi rezultatov projekta je sledil poseben in simboličen trenutek: vsi partnerji projekta so podpisali skupno izjavo o nameri, s katero so izrazili željo po trajnem nadaljevanju uspešnega sodelovanja. Sporazum predstavlja temelj za prihodnje skupne pobude, mednarodne projekte in dvostransko sodelovanje ter nazorno poudarja, da bodo mreže, ki so nastale v

sklopu projekta Health for All, obstajale še dolgo po izteku triletnega trajanja projekta.

Navdihujoč prispevek

Poseben vrhunec dopoldneva je bilo osrednje predavanje Dana Hopewella, izvršnega direktorja centra za zdravje in skupnost Bromley by Bow v Londonu. Hopewellova predstavitev je nedvomno predstavljala enega od vrhuncev konference.

V svojem navdihujočem prispevku je obravnaval osrednje teme, ki so ob-

činstvo navdušile tako na slušni kot na vizualni ravni.

Pestro in domiselno pripravljeno samopostrežno kosilo je hitro postalo priložnost za pogovore in druženje. V sproščenem vzdušju so udeleženci izkoristili priložnost za mreženje in izmenjavo mnenj.

Popolnoma v duhu sodelovanja, ki ga pooseblja projekt Health for All.

S svežo energijo v popoldne

Popoldanski program je bil sestavljen iz treh osrednjih delov.

Najprej je sledilo enajst vzporednih delavnic, ki so se ukvarjale z vprašanjem dostopa do zdravstvenih storitev z različnih zornih kotov – od praktičnih izkušenj do teoretičnih in metodoloških vprašanj.

Naslednji vrhunec popoldanskega dogajanja je bilo osrednje predavanje Lisz Hirn, avstrijske filozofinje, publicistke in predavateljice.

V svojem predavanju je spregovorila o feminističnem pogledu na ovire zaradi spola pri dostopu do zdravstvenih storitev. Pri tem je v središče pozornosti postavila ženske in zdravstvene teme, ki zadevajo predvsem ženske.

Živahna izmenjava mnenj na delavnicah.

Navdihujoča izmenjava

Program smo zaključili z okroglo mizo, v kateri so sodelovali predstavniki z najrazličnejših področij. Skupaj so razpravljali o aktualnih izzivih, uspešnih pristopih in prihodnjih obetih za vključujočo družbo, ki spodbuja zdravje.

Mreženje in pogled naprej

Konferenca se je nazadnje zaključila v prijetnem vzdušju na vrtu etnografskega muzeja v Gradcu.

Ob glasbi, jedachi in pijači ter živahnih razpravah so udeleženci izmenjali vtise, navezali nove stike in skupaj proslavili uspešen zaključek dogodka Health for All.

Tako je bila konferenca veliko več kot le zaključek projekta. Bila je dan, ko smo proslavili sodelovanje, dosežene mejnike in ideje, ki bodo odzvanjale tudi v prihodnosti.

Virginia Argarate

Slovenski del projektne skupine, ki je na fotografiji skupaj z Danom Hopewellom in Herbertom Mayrhoferjem, se je po zaključku uradnega dela konference zadržal še na vrtu etnografskega muzeja pred rdečimi strehami mesta Gradec.

Sodelovale so tudi multiplikatorke in predstavnice skupnosti.

Fotografije: Reitenbacher.org (4)

OSREDNJE PREDAVANJE LISZ HIRN

Lisz Hirn je s svojim pomenljivim osrednjim predavanjem na konferenci predstavila feministični pogled na medicino in zdravstveno oskrbo. V središču njenega prispevka so bile številne strukturne predpostavke in pristranskosti, ki še danes zaznamujejo tako raziskave v medicini kot zdravstveno oskrbo žensk. Lisz Hirn je pokazala, kako pogosto moško telo še vedno velja za implicitni standard in kako to vpliva na možnosti žensk za ohranjanje in izboljšanje zdravja. Njena želja je, da bi te ovire postavili v ospredje in jih odpravili, žensko telo pa dojemali skozi njegove lastne posebnosti – brez nasilja, predsodkov in poenostavljenih posplošitev.

Pesniški slam, ki ga je pripravil Christoph Steiner, je popestril popoldne s kokoško Berto.

Okrogla miza s tolmačko Barbaro Lečnik, Sabino Fujs Kuhar, Robertom Krotzerjem, Rachel Fox, moderatorjema Helmutom Steinkellnerjem in Mirjam Purkardhofer, Lisz Hirn, Anno Obernosterer in Danom Hopewellom (z leve proti desni).

Sporočilo okrogle mize: lotimo se dela!

Na popoldanski okrogli mizi so sodelovali predstavniki s šestih različnih področij. Njen cilj ni bil sprožiti polemične razprave, temveč predvsem izmenjati obstoječe pristope, izkušnje in rešitve.

V središču sta bili dve vprašanji: »Kateri vidik dela najbolj prispeva k enakopravnosti na področju zdravja?« in »Kaj je naslednji mejnik na vaši poti (v smislu avtoceste do zdravja) k zdravju za vse?«

Sabina Fujs Kuhar

dela že 25 let kot zdravnica družinske medicine v Zdravstvenem domu Murska Sobota. Tam je tudi pristojna za področje krepitve zdravja. Pri delu ji je zelo pomembno, da imajo njeni pacienti, ki prihajajo iz različnih socialnih okoliš, dostop do zdravstvenih storitev.

Robert Krotzer

je mestni svetnik v Gradcu, pristojen za področje zdravja in oskrbe. V preteklih letih je sodeloval pri številnih projektih, katerih cilj je bil olajšati dostop do zdravstvenega sistema in sistema oskrbe. Pri tem ima osrednjo vlogo zdravstveno-usmerjevalna točka Ge-

sundheitsdrehscheibe, katere nastanek in razvoj je spremljal vse od začetka.

Rachel Fox

se strastno zavzema za spodbujanje zdravja v skupnosti prek svojega dela v neprofitni organizaciji BASE Graz, kjer podpira avstrijske in mednarodne skupnosti iz več kot 50 držav. Osredotoča se zlasti na projekte na lokalni ravni, med drugim na področju orientacije v avstrijskem zdravstvenem sistemu in osamljenosti.

Lisz Hirn

je filozofinja, avtorica in predavateljica. Pri svojem delu se osredotoča predvsem na politično filozofijo, filozofsko antropologijo in medkulturno etiko. Med drugim se ukvarja z vprašanjem dobrega življenja – od njegovega začetka do konca. Trenutno ji lahko prisluhnete na avstrijskem javnem radiu Ö1 v njenem podkastu »Mit Hirn durchs Leben«.

Anna Obernosterer

je vodja odprte ambulante Caritas Marienambulanz v Gradcu, ki deluje kot nizkopražna zdravstvena ustanova za ljudi z zdravstvenim zavarovanjem ali brez njega.

V svoji vodstveni vlogi deluje na stičišču razmišljanja in delovanja, razmisleka in odgovornosti ter na področjih organizacije, etike in družbenega razvoja.

Dan Hopewell

je strokovnjak za socialno predpisovanje in krepitev zdravja v mestnih predelih ter deluje pod okriljem centra za zdravje in skupnost Bromley by Bow in angleškega sistema javnega zdravstva (angl. National Health Service, NHS). Leta 2015 je ustanovil BBB Insights, namenjen raziskovanju in nadaljnjemu razvoju modela Bromley by Bow, ki združuje zdravstvo in socialo.

V pogovoru z Danom Hopewellom

Dan Hopewell je eden od glavnih akterjev in gonilna sila pri razvoju in politični utrditvi koncepta socialnega predpisovanja v britanskem zdravstvenem sistemu, ki je leta 2019 postal resničnost.

Tema intervjuja z Danom Hopewellom je socialno predpisovanje, ki predstavlja osrednji element projekta Health for All. Vendar je naš sogovornik v pogovor vpletel še drug koncept, s katerim se trenutno intenzivno ukvarja, in sicer integrirane soseske. Socialno predpisovanje predstavlja neločljivi del integriranih sosesk, vendar je njihova vizija še širša.

Ustvarjanje zdravja

Dan Hopewell je kritičen do trenutnega stanja: že leta od zdravnikov posluša, kako pomembna je preventiva, obenem pa tudi, da ta pravzaprav ni naloga zdravstvenega sistema. Zanj je takšno stališče izraz temeljnega problema. »To je norost,« mu je ušlo. Medtem

ko se vedno več sredstev namenja za zdravljenje bolezni, se premalo vlaga v pogoje, ki sploh omogočajo zdravje. Hopewell je opozoril na napovedi organizacije The Health Foundation, ki za Anglijo do leta 2040 napovedujejo 37-odstotno povečanje kroničnih bolezin, sladkorne bolezni ter anksioznih motenj in depresije. »Nenehno se ukvarjamo z reševanjem zdravstvenih težav, ki so večinoma posledica našega načina življenja. Nismo pa pripravljeni dovolj vlagati v spodbujanje bolj zdravega načina življenja.«

Socialne determinante

Še posebej pomenljiva je njegova primerjava med vlaganji v socialno podporo in zdravstveno oskrbo: »Seveda

potrebujemo sodobne oblike zdravljenja. Nihče ne želi ljudem odrehati potrebne medicinske pomoči. Vendar dokler ne bomo začeli odpravljati socialnih vzrokov za bolezni, bo potreba po zdravstvenih storitvah še naprej naraščala.« Hopewell kot primer navaja londonško četrt Tower Hamlets, kjer so svetovalci za stanovanjska vprašanja (angl. housing advisors) sestavni del primarne zdravstvene oskrbe.

Pacientom ponujajo podporo pri reševanju stanovanjskih težav, ki so tesno povezane z njihovim zdravjem.

Hopewell v tem, kar se že izvaja v četrti Tower Hamlets, ne vidi izjeme, temveč paradigmo: zdravstveni sistem, ki socialne determinante zdravja vključuje v svojo strukturo.

»Preveč vlagamo v zdravljenje bolezni, premalo pa v ustvarjanje zdravja.«

Dan Hopewell
med obiskom
v Gradcu

KDO JE DAN HOPEWELL?

Dan Hopewell je izvršni direktor londonskega centra Bromley by Bow, ene najbolj znanih organizacij na področju skupnostne zdravstvene oskrbe v Angliji. Velja za enega od pionirjev socialnega predpisovanja in je pomembno prispeval k temu, da je bil ta pristop leta 2019 vključen v angleški sistem javnega zdravstva. Danes svetuje občinam, zdravstvenim mrežam in državnim institucijam pri razvoju modelov integriranih sosesk ter sodeluje pri oblikovanju strategij, ki tesneje povezujejo zdravstveno oskrbo, socialno podporo in razvoj skupnosti.

Integrirane soseske

Pri tem gre za veliko več kot zgolj za povezovanje posameznikov z različnimi oblikami podpore v njihovem bivalnem okolju. Koncept integriranih sosesk integracijo postavlja na povsem novo raven. Ne gre zgolj za tesnejše sodelovanje med organizacijami znotraj posameznega mestnega okrožja, temveč tudi za medsebojno povezovanje več sosesk. Hkrati se spreminja vloga primarne zdravstvene oskrbe. Ambulante družinske medicine in zdravstve-

ni domovi ne delujejo več vsak zase, temveč se povezujejo v mreže. Praviloma takšna mreža povezuje od štiri do šest ustanov primarnega zdravstvenega varstva, ki skupaj skrbijo za približno 50.000 do 120.000 ljudi.

Skupaj razvijajo strategije, izmenjujejo znanje in usklajujejo svoje storitve. Več takšnih mrež pa predstavlja osnovo za tesnejše sodelovanje na regionalni ravni.

Pozitiven pogled na prihodnost

Dan Hopewell prav v tem vidi naslednji

korak v razvoju: ne razumeti zdravja kot nalogo posameznih institucij, temveč kot skupno odgovornost celotnega socialnega in zdravstvenega ekosistema. Kljub treznemu in kritičnemu pogledu je prav upanje tisto, kar Dan Hopewell najbolj izžareva.

Ne gre za naivni optimizem, temveč za globoko zaupanje v sposobnost ljudi in skupnosti, da soustvarjajo spremembe.

Virginia Argarate

Delavnice: od teorije k praksi

Popoldan je vzporedno potekalo enajst delavnic, ki so obravnavale različne vidike spodbujanja zdravja in enakopravnega dostopa do zdravja – teme, ki so v zadnjih treh letih spremljale projekt Health for All.

Fotografije: Rettenbacher.org (2)

Iskrena zahvala strokovnjakom s področij znanosti, prakse in civilne družbe, ki so delili svoje izkušnje ter ustvarili prostor za izmenjavo in dialog: Edith Zitz (inspire), Inna Stallegger (HPE), Irene Strauss (inspire), Virginia Argarate (zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe), Anna Kainradl (CIRAC), Melanie Beznik (Koroška univerza za uporabne znanosti), Ems Asinowski (ITAT), Azar Najafi Marboyeh (ITAT/FESI), Anna Mark (Koroška univerza za uporabne znanosti), Astis Schrag (zdravstveno-usmerjevalna točka Gesundheitsdrehscheibe), Lukas Wohofsky (Koroška univerza za uporabne znanosti), Špela Hlastan, Renata Gorjan (ZD Murska Sobota), Branko Recek (širitelj zdravja), Tina Sraka, Simona Emri, Mitja Dišič (ZD Murska Sobota), Peter Beznec (CZR Murska Sobota), Tadeja Puhek Lenart, Marko Smodiš, Barbara Rola (ZD Murska Sobota). Na fotografiji manjkajo: Šebnem Bahadır-Berzig (ITAT), Claudia Beiser (Grätzelinitiative), Holger Hoff (Wegener Center), Melitta Horak (Koroška univerza za uporabne znanosti), Andrej Horvat (ZD Murska Sobota), Martin Jury (mesto Gradec), Raquel Pacheco Aguilar (ITAT), Tomas Stoisser (Oddelek za prostorsko načrtovanje mesta Gradec).

OSTANIMO V STIKU

Projekt Health for All se zaključuje – mi pa nadaljujemo!

Gesundheitsdrehscheibe der Stadt Graz

Annenstraße 28, 8020 Gradec

Tel.: +43 316 872-3999

Posvetovanje brez predhodnega naročanja od ponedeljka do petka od 8. do 12. ure.

gesundheitsdrehscheibe@stadt.graz.at

graz.at/gesundheitsdrehscheibe

Center za krepitev zdravja – Zdravstveni dom Murska Sobota

Grajska ulica 24, 9000 Murska Sobota

Tel.: +386 30 641 514

Delovni čas od ponedeljka do četrтка od 7. do 20. ure, ob petkih od 7. do 15. ure.

Dislocirane enote:

- CKZ Beltinci, Cvetno naselje 1, 9231 Beltinci
- CKZ Gornji Petrovci, Gornji Petrovci 33a, 9203 Gornji Petrovci
- CKZ Martjanci, Martjanci 19, 9221 Martjanci
- CKZ Cankova, Cankova 65, 9261 Cankova
- CKZ Tešanovci, Tešanovci 20, 9226 Moravske Toplice

ckz@zd-ms.si

Forschungsgruppe ENABLE

FH Kärnten

St. Veiter Str. 47, 9020 Celovec

+43 5 90 500 3219

enable@fh-kaernten.at

Center za zdravje in razvoj Murska Sobota

Ulica arhitekta Novaka 2B, 9000 Murska Sobota

Tel.: +386 2 538 17 31

czr@czr.si

graz.at/gesundheitsdrehscheibe

